

Borgarhönnunarstefna Reykjavíkur

Rebekka Guðmundsdóttir, borgarhönnuður – 17.2.2026

Inngangur og kynning

Fyrirlestur um fyrstu borgarhönnunarstefnu Reykjavíkur, sem var samþykkt einróma í borgarstjórn 19. nóvember 2023. Fyrirlesari er Rebekka, deildarstjóri og borgarhönnuður hjá Reykjavíkurborg.

- Menntun og reynsla fyrirlesara:** BS-gráða í umhverfisskipulagi (nú landslagsarkitektúr) frá LBHÍ (2017) og meistaragráða í sjálfbærri borgarhönnun frá Lundi í Svíþjóð. Hefur starfað hjá Reykjavíkurborg síðan 2019 og sinnir ýmsum trúnaðar- og kennslustörfum.

Um borgarhönnun

Borgarhönnun er nýleg, þverfagleg starfsstétt sem sameinar arkitektúr, skipulagsfræði, landslagsarkitektúr, verkfræði og samfélagsfræði. Hún miðar að því að skapa lifandi, aðgengilegt og sjálfbært borgarumhverfi og virkar sem „lím“ milli ólíkra faggreina.

Meginmarkmið borgarhönnunar í Reykjavík

- Auka sjálfbærni og vistvænni borgarinnar.
- Styrkja líf, lífskjör og staðaranda.
- Efla græna innviði og fjölbreytta, vistvæna ferðamáta.
- Skapa samhljóm milli hönnunar og lífsgæða.
- Efla sérkenni borgarinnar og stuðla að samskiptum í betri borgarrýmum (götur, torg, opin svæði).

Borgarhönnunarstefna Reykjavíkur

Stefnan er fræðandi rit byggt upp á „hvað, af hverju og hvernig“. Hún setur fólk í fyrsta sæti og miðar að því að skapa mannvæna og sjálfbæra borg sem styrkir samfélag, endurspeglar menningararf og eykur lífsgæði.

Helstu áhersluatriði stefnunnar

Umhverfi: Fjallar um náttúrulegt, byggt og félagslegt umhverfi og áhrif þess á lífsstíl og líðan. Áhersla er á gott aðgengi að náttúru og grænum svæðum til að bæta heilsu.

Staðarandi: Mikilvægi þess að „lesa í landið“ (menningarleg, söguleg, umhverfisleg einkenni) áður en skipulagsvinna hefst til að varðveita sérkenni og skapa samhljóm.

Landslag: Byggja með landslagi með því að greina halla, legu, kennileiti og útsýni til að hámarka birtu og skjól.

Byggðiform: Greina byggð í stærra samhengi með tilliti til þéttleika, hlutfalla og hæða. Fjölbreytileiki skapar áhugaverðara umhverfi.

Mannlegur mælikvarði: Hönnun bygginga og rýma með líkama og skynjun mannsins sem viðmið. Kjörhlutfall er þegar breidd göturýmis er jöfn hæð bygginga. Sveigjur í götum geta lækkað umferðarhraða og gert ferðalag skemmtilegra.

Byggingar:

- **Framhliðar:** Eru rammi um borgarrýmið. Uppbrot í húsaðliðum og mismunandi efnisval/litir á jarðhæðum bæta mannlegan skala.
- **Svalir:** Mikilvæg tenging innra og ytra rýmis. Innbyggðar svalir henta illa íslenskum aðstæðum þar sem þær skyggja á sólarljós.
- **Inngangar:** Eiga að vera sýnilegir, aðgengilegir og snúa út að götu til að efla virkt borgarlíf. Lagt er til að flæði fólks og staðsetning innganga verði sýnd á deiliskipulagsuppráttum.
- **Þök:** Mótun á sýnd borgarinnar og endurspegla tíðaranda. Kallað er eftir meiri fjölbreytni í þakformum.
- **Rými milli bygginga (Kantsvæði):**
 - **Hlutverk:** Tengja einkarými og borgarrými, stuðla að öryggi, aðgengi og virku borgarlífi. Þau geta hýst gróður, setsvæði, hjólastæði og útveitingar.
 - **Skipulag:** Þarf að ákveða á skipulagsstigi. Vandamál skapast þegar byggt er alveg út að lóðarmörkum, þar sem lagnir lenda þá á borgarlandi og koma í veg fyrir t.d. trjáplöntun. Kantsvæði auðvelda lausnir fyrir aðgengi (rampa) og lagnir innan lóðar.

Deild borgarhönnunar hjá Reykjavíkurborg

Deildin er lítil (þrír starfsmenn) en sinnir fjölmörgum verkefnum. Hún er undir skrifstofu samgöngustjóra og var ekki til fyrir fjórum árum. Nýja stefnan mun hjálpa til við að auka gæði og stytta leiðir í rýni verkefna.

Verkefni deildarinnar

- **Stefnumótun og leiðbeiningar:** Vinna að stefnumótun (t.d. gönguvæn borg, leiksvæðastefna) og hönnunarleiðbeiningum fyrir ný hverfi (t.d. Nýi Skerjafjörður, Ártúnshöfði, Elliðaárvogur, Hlemmur).
- **Hönnunarverkefni:** Hönnun á Hlemmtorgi, göngu- og vistgötum í Kvosinni, umsjón með ásýnd miðborgar (Jólaborgin, Sumarborgin) og verkefnið „Torg í biðstöðu“.
- **Rýni:** Rýni á fjölmörgum skipulagsverkefnum (t.d. Keldur, nýi Landspítalinn, Veðurstofureit, Kringlureitur, Hallir).
- **Alþjóðlegt samstarf:** Þátttaka í styrktarverkefnum eins og LIFE IP Waters og IceNap.
- **Önnur verkefni:** Gatnahönnun (t.d. Austurstræti, Lækjartorg), rýni á skólalóðum og vinnsla gátlista fyrir uppbyggingaraðila.

Umræður og spurningar

Bílastæðastefna og samgöngur

- Samkvæmt samgöngupýramídanum er forgangur á gangandi vegfarendur.
- Fólksfjölgun í Reykjavík (70 nýir bílar á viku) veldur umferðartappum og svifryksmengun.

- Borginni ber skylda (skv. Parísarsáttmálanum og vegna lýðheilsu) að skapa aðstæður fyrir alla ferðamata.
- Um helmingur borgarlandsins er undir bílum, götum og bílastæðum. Breytingar eru nauðsynlegar.
- Bent er á að mesta mengunin sé inni í bílunum sjálfum. Vísað er í grein á vef Umhverfisstofnunar: „Af hverju ekki sópa bara meira“.

Lokaorð og næsti viðburður

Allar umbreytingar í átt að skilvirkari borg bæta lífsgæði. Heilnæmt, áhugavert og öruggt umhverfi eykur líkur á góðri heilsu, félagslegri virkni og hamingju.

- Borgarhönnunarstefnuna má finna á netinu.
- Næsti fundur verður á þriðjudaginn með Grétu Jakobsdóttur, næringarfræðingi, sem fjallar um mataræði, sérstaklega fyrir eldri borgara. Nánari upplýsingar á vefsíðunni viðræðunni.is.